

Jeff Shapiro - Δημιουργική γραφή

Στόχοι του Εργαστηρίου Δημιουργικής Γραφής:

Αυτό το εργαστήριο χρησιμοποιεί τη Δημιουργική Γραφή για να ενισχύσει τη δημιουργικότητα και τη δημιουργική σκέψη και να εφαρμόσει πρακτικές επικοινωνιακές κριτικής στην ανατροφοδότηση της ομάδας, καθώς οι συμμετέχοντες μοιράζονται τις γραπτές απαντήσεις τους πάνω σε παρατηρήσεις αναπαραστατικών/παραστατικών έργων τέχνης. Δεν εξετάζουμε τα έργα τέχνης μόνο εξωτερικά, αλλά εξετάζουμε επίσης τι θα σήμαινε να εξετάσουμε ένα έργο τέχνης από μέσα. Η συζήτηση θα επικεντρωθεί στις οπτικές γωνίες που έχουν οι χαρακτήρες σε ένα έργο τέχνης, επιδιώκοντας μια ενσυναίσθητική σύνδεση με τους διαφορετικούς χαρακτήρες, καθώς εξετάζουμε "Τι αισθάνονται;" και "Πώς ζουν εκείνη τη στιγμή;".

Σημειώσεις:

- Το εργαστήριο έχει σχεδιαστεί για να λάβει χώρα σε ένα μουσείο τέχνης, αλλά θα μπορούσε επίσης να διεξαχθεί χρησιμοποιώντας εκτυπώσεις ή προβολές έργων τέχνης.
- Λόγω της εστίασης στην ενσυναίσθηση των χαρακτήρων, τη διερεύνηση της οπτικής γωνίας και της ιστορίας τους, η συγκεκριμένη δραστηριότητα λειτουργεί καλύτερα με αναπαραστατικές εικόνες που περιλαμβάνουν μορφές όπως άνθρωποι, ζώα και άλλους τέτοιους χαρακτήρες παρά με άλλους τύπους εικόνων όπως τοπία ή αφηρημένη τέχνη.

Μαθησιακά αποτελέσματα:

Η δραστηριότητα αυτή επιτρέπει στους συμμετέχοντες να προβληματιστούν σχετικά με τις παρατηρήσεις τους, αντί να βλέπουν παθητικά τα έργα τέχνης, Δηλαδή να χρησιμοποιούν αυτά τα έργα τέχνης ως εφελτήριο για να ξεκινήσουν τις δικές τους δημιουργικές αντιδράσεις σε σχέση με αυτά.

Αυτό το εργαστήριο βοηθά τους μαθητές να αποκτήσουν δεξιότητες δημιουργικότητας και δημιουργικής σκέψης, ενώ οι ομαδικές συζητήσεις κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου βοηθούν τους μαθητές να αποκτήσουν δεξιότητες επικοινωνίας.

Μέσω αυτής της δραστηριότητας, οι μαθητές ενθαρρύνονται να μην ικανοποιούνται απλώς με μια προκαθορισμένη αφήγηση, αλλά να εμβαθύνουν και να συμπάσχουν με τους χαρακτήρες, χρησιμοποιώντας τη φαντασία τους για να σκεφτούν πώς θα ήταν να βλέπουν τον κόσμο από την οπτική γωνία ενός άλλου.

Απαιτούμενα υλικά:

Δεξιότητες:

Συνεργασία

Επικοινωνία

Κριτική σκέψη

Χρόνος	Δραστηριότητα	Λεπτομερείς οδηγίες (αυτή η δραστηριότητα βίντεο υποστηρίζεται από σχετικό βίντεο)
30 λεπτά	Πρώτη φάση: <ul style="list-style-type: none">Ομαδική συζήτηση σχετικά με το έργο τέχνης	<p>Η δραστηριότητα θα ξεκινήσει με μια ομαδική συζήτηση σχετικά με ένα έργο τέχνης που περιλαμβάνει μορφές (ανθρώπους, ζώα, αγγέλους κ.λπ.) και επιτρέπει πολλαπλές οπτικές γωνίες. Σε αυτή τη δραστηριότητα, θα συζητήσουμε ως ομάδα τις διαφορετικές οπτικές γωνίες των χαρακτήρων, εξετάζοντας όχι μόνο τι βλέπουν από την ατομική τους οπτική γωνία, αλλά και τι ακούνε, τι μυρίζουν και τι αισθάνονται. Στη συνέχεια θα εξετάσουμε τι σκέφτονται οι χαρακτήρες, τι μπορεί να αναλογίζονται από το πρόσφατο παρελθόν, τι προσδοκούν ή τι φοβούνται σε σχέση με το εγγύς μέλλον. Αυτές οι ερωτήσεις θα προωθήσουν μια ομαδική συζήτηση για ένα ή περισσότερα έργα τέχνης.</p> <p>Αν εργάζεστε μόνοι σας, μπορείτε να εξετάσετε μόνοι σας το έργο τέχνης και να σημειώσετε τις οπτικές που θα βρείτε,</p>

		σκεπτόμενοι πώς θα μπορούσατε να παρουσιάσετε διαφορετικές οπτικές γωνίες.
20 λεπτά	<p>Δεύτερη φάση:</p> <p>Εργασία γραφής</p>	<p>Σε αυτή τη φάση της δραστηριότητας, οι συμμετέχοντες θα εργαστούν ατομικά. Γράψτε από την οπτική γωνία ενός χαρακτήρα, χρησιμοποιώντας πολλαπλές αισθήσεις: Τι βλέπει, μυρίζει, ακούει, αισθάνεται αυτός ο χαρακτήρας; Τι σκέφτεται αυτός ο χαρακτήρας; Εξετάστε το χρονοδιάγραμμα: τι έχει μόλις συμβεί; τι οραματίζεται αυτός ο χαρακτήρας σε σχέση με το άμεσο μέλλον;</p> <p>Εάν εργάζεστε μόνοι σας, μπορείτε να ολοκληρώσετε αυτή τη δραστηριότητα όπως έχει σχεδιαστεί.</p>
20 λεπτά	<p>Τρίτη φάση:</p> <p>Κοινή χρήση προσχεδίων</p>	<p>Φέρτε προσχέδια γραπτών έργων για να τα διαβάσετε δυνατά στην ομάδα, ώστε να λάβετε ανατροφοδότηση και να προκαλέσετε συζήτηση.</p> <p>Αν εργάζεστε μόνοι σας, δοκιμάστε να ηχογραφήσετε ή να μοιραστείτε το κείμενό σας με κάποιον που εμπιστεύεστε για να λάβετε ανατροφοδότηση σχετικά με τη δουλειά σας.</p>
	Τέταρτη φάση:	<p>Γράψτε από την οπτική γωνία ενός άλλου χαρακτήρα, στην ίδια σκηνή, μπαίνοντας βαθιά μέσα σε αυτή τη νέα και</p>

20 λεπτά	Εργασία γραφής	<p>διαφορετική οπτική γωνία. Και πάλι, εξετάστε τις αισθήσεις του: Τι βλέπει, μυρίζει, αισθάνεται αυτός ο χαρακτήρας; Τι σκέφτεται αυτός ο χαρακτήρας; Εξετάστε το χρονοδιάγραμμα: τι έχει μόλις συμβεί; Τι οραματίζεται αυτός ο χαρακτήρας σε σχέση με το εγγύς μέλλον;</p> <p>Εάν εργάζεστε μόνοι σας, μπορείτε να ολοκληρώσετε αυτή τη δραστηριότητα όπως έχει σχεδιαστεί.</p>
20 λεπτά	Κοινή χρήση προσχεδίων	<p>Φέρτε τα προσχέδια του δεύτερου γραπτού σας έργου για να τα διαβάσετε δυνατά στην ομάδα για να λάβετε ανατροφοδότηση και να προκαλέσετε συζήτηση.</p> <p>Αν εργάζεστε μόνοι σας, δοκιμάστε να ηχογραφήσετε ή να μοιραστείτε το κείμενό σας με κάποιον που εμπιστεύεστε για να λάβετε ανατροφοδότηση σχετικά με τη δουλειά σας.</p>

Περαιτέρω δραστηριότητες: Αφού λάβουν και εξετάσουν τις πληροφορίες και τα σχόλια που θα λάβουν στην ομαδική συζήτηση, οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται να συνεχίσουν να αναθεωρούν και να βελτιώνουν τα γραπτά τους και να τα μοιραστούν με την ομάδα και/ή τον εκπαιδευτή μετά από μερικές ημέρες.

Το συγκεκριμένο εργαστήριο που διοργάνωσε ο Jeff Shapiro στην πινακοθήκη της Σιένα διήρκεσε 2 ώρες. Ωστόσο, η συγγραφική δραστηριότητα μπορεί να βελτιωθεί από τη συνέχεια της δραστηριότητας των μαθητών, καθώς μπορεί να πάρουν κάποιο χρόνο για να σκεφτούν τις παρατηρήσεις τους, να λάβουν ανατροφοδότηση, να επεξεργαστούν και να βελτιώσουν τις αρχικές γραπτές απαντήσεις τους.

Αν το πρόγραμμά σας το επιτρέπει, θα ήταν ευκαίριο να προγραμματίσετε ένα άλλο

ραντεβού λίγες ημέρες ή μια εβδομάδα αργότερα, ώστε οι συμμετέχοντες να επανέλθουν, φέρνοντας επικαιροποιημένα προσχέδια των γραπτών τους έργων, τα οποία θα διαβάσουν δυνατά στην ομάδα για να λάβουν ανατροφοδότηση και να πυροδοτήσουν συζήτηση. Ίσως ακόμα να ξαναδούν τα έργα τέχνης για να τα δουν υπό μια νέα οπτική γωνία. Εναλλακτικά, αυτό το στάδιο θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μεταξύ του εκπαιδευτή και των μαθητών.

Περαιτέρω πηγές:

Δείγματα κειμένων μαθητών στα ιταλικά, ακολουθεί ελληνική μετάφραση

Giulia Provvedi

Anchise

Tu non badare a me, Enea, e il peso che porti sulle spalle non sia d'intralcio al tuo cammino. Non ho il coraggio di voltare lo sguardo verso Troia in fiamme, poiché tutto quello che desidero adesso è chiudere gli occhi per sempre sotto questo cielo che ci ha visti nascere, e ricordare questa città com'era prima della guerra.

Tu hai nella tua mano, figlio mio, un futuro da custodire, gli occhi acerbi di un bambino che non ricorderà mai, se gli dèi vorranno, questo luogo e questo tempo. Io, invece, ne ho la pelle piena e non conosco altra vita se non quella che ho vissuto qui.

Non voglio, non voglio, non voglio andarmene. Perché i tuoi occhi sono per me, Enea? Io stringo forte a me le ceneri dei miei padri, e gravo su di te un passato che ti ostacola e che non può darti più niente. Guarda invece Ascanio, che con la testa ti cerca, e salva lui; salva i giorni che verranno.

Tua moglie Creusa è dietro di te, ma non vedi come si allontana? L'aria esplode di grida, dello scalpitio dei cavalli, ed è acre di fumo. Ma tua moglie sembra danzare, ha alzato le braccia verso il cielo: non ti pare che stia per volare via? Corri, svelto. Afferrale la mano: ha gli occhi perduti, di lei non resterà che un'ombra.

Figlio mio, adesso non riesco a pensare a tutta l'esistenza che ho addosso, tra le mani e negli occhi, e che ha l'odore di questo luogo, ma il mio cuore è in rovina come le mura di questa città, ed è aggredito dallo scorrere affannoso dei ricordi, da un'angoscia senza fine.

Tu sei coraggioso, molto più di me, e custodisci il senso di un passato e il seme di un avvenire che ti salveranno.

Enea

Vorrei dirti che ho perduto ogni forza, padre, e che non ho il coraggio di guardare mio figlio e consolarlo, poiché io stesso non riesco a immaginare alcuna consolazione. Allora guardo te, i tuoi occhi familiari, che sono casa più della mia terra.

Non so se sarò in grado di salvarvi, e non so dove potremo mettere radici, adesso conosco solo le mie spalle doloranti e il tremore della piccola mano di Ascanio. Mi addolora strapparti alla tua terra, ma io trovo in te il coraggio di continuare a camminare, perché tu sei le mie fondamenta e solo così sarò in grado di lasciare Troia.

La Luna è alta nel cielo, e questa notte pesa su di me più di tutte le altre. Illumina volti conosciuti e rischiarà, ad ogni sguardo che scorgo, una pena che mi cresce in cuore. Nell'affanno non riesco davvero a capire il significato di un addio, ma devo andarmene: so che c'è un destino migliore per noi.

Le mie spalle cedono e la mia mano suda, vorrei gridare che sono esausto e correre da mia moglie, riposarmi nel silenzio di una notte in cui non esista più la guerra ed io possa essere solo il figlio di un uomo, a cui non viene chiesto nient'altro se non esistere, come avviene ai fiori, ai fili d'erba e a questi arbusti. Ma io so chi sono, e sto portando con me e su di me il senso di una vita intera. Devo mettervi in salvo, poiché solo così Ascanio potrà vedere tutti i suoi domani.

Giulia Provvedi

==

Αγχίσης

Μη μου δίνεις σημασία, Αινεία, και μην αφήσεις το βάρος που κουβαλάς στους ώμους σου να σταθεί εμπόδιο στο δρόμο σου. Δεν τολμώ να στρέψω το βλέμμα μου προς τη

6

Το έργο Creativity χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρούσα δημοσίευση αντανακλά τις απόψεις μόνο του συγγραφέα και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

φλεγόμενη Τροία, γιατί το μόνο που επιθυμώ τώρα είναι να κλείσω για πάντα τα μάτια μου κάτω από αυτόν τον ουρανό που μας είδε να γεννιόμαστε, και να θυμηθώ αυτή την πόλη όπως ήταν πριν από τον πόλεμο.

Έχεις στο χέρι σου, γιε μου, ένα μέλλον να αγαπάς, τα άγουρα μάτια ενός παιδιού που δεν θα θυμηθεί ποτέ, αν το θεός το θέλει, αυτό το μέρος και αυτή την εποχή. Εγώ, από την άλλη, έχω το δέρμα μου γεμάτο και δεν ξέρω άλλη ζωή εκτός από αυτή που έζησα εδώ.

Δεν θέλω, δεν θέλω να φύγω. Γιατί τα μάτια σου είναι σε μένα, Αινείας; Κρατάω σφιχτά πάνω μου τις στάχτες των πατέρων μου και σε φορτώνω με ένα παρελθόν που σε εμποδίζει και δεν μπορεί να σου δώσει τίποτα περισσότερο. Κοιτάξτε αντ' αυτού τον Ασκάνιο, του οποίου το κεφάλι σας αναζητά, και σώστε τον- σώστε τις μέρες που έρχονται.

Η γυναίκα σου η Κρέουσα είναι πίσω σου, αλλά δεν βλέπεις πώς απομακρύνεται; Ο αέρας ξεχειλίζει από φωνές, από τον καλπασμό των αλόγων και είναι πικρός από τον καπνό. Αλλά η γυναίκα σου μοιάζει να χορεύει, έχει σηκώσει τα χέρια της στον ουρανό: δεν σου φαίνεται ότι ετοιμάζεται να πετάξει μακριά; Τρέξτε, γρήγορα. Πιάσε το χέρι της: έχει χάσει τα μάτια της, από αυτήν δεν θα μείνει παρά μια σκιά.

Γιε μου, τώρα δεν μπορώ να σκεφτώ όλη την ύπαρξη που έχω πάνω μου, στα χέρια μου και στα μάτια μου, και που έχει τη μυρωδιά αυτού του τόπου, αλλά η καρδιά μου είναι σε ερείπια σαν τα τείχη αυτής της πόλης, και δέχεται επίθεση από τη βιαστική ροή των αναμνήσεων, από μια αγωνία χωρίς τέλος.

Είσαι γενναίος, πολύ περισσότερο από μένα, και κρατάς την αίσθηση ενός παρελθόντος και τον σπόρο ενός μέλλοντος που θα σε σώσει.

Αινείας

Θα ήθελα να σου πω ότι έχω χάσει κάθε δύναμη, πατέρα, και ότι δεν έχω το κουράγιο να κοιτάξω τον γιο μου και να τον παρηγορήσω, γιατί εγώ ο ίδιος δεν μπορώ να φανταστώ καμία παρηγοριά. Τότε κοιτάζω εσένα, τα γνώριμα μάτια σου, που είναι το σπίτι μου περισσότερο από τη γη μου.

Δεν ξέρω αν θα μπορέσω να σε σώσω και δεν ξέρω πού θα μπορέσουμε να ριζώσουμε, τώρα ξέρω μόνο τους πονεμένους μου ώμους και το τρέμουλο του μικρού χεριού του Ασκάνιου. Με πονάει που σε ξεριζώνω από τη γη σου, αλλά βρίσκω σε σένα το κουράγιο να συνεχίσεις να περπατάς, γιατί εσύ είσαι το θεμέλιό μου και μόνο έτσι θα μπορέσω να φύγω από την Τροία.

Το φεγγάρι είναι ψηλά στον ουρανό και αυτή η νύχτα με βαραίνει περισσότερο από όλες τις άλλες. Φωτίζει γνωστά πρόσωπα και φωτίζει, με κάθε ματιά που ρίχνω, έναν πόνο που μεγαλώνει στην καρδιά μου. Με την ανάσα μου δεν μπορώ να καταλάβω πραγματικά το νόημα του αποχαιρετισμού, αλλά πρέπει να φύγω: ξέρω ότι υπάρχει ένα καλύτερο πεπρωμένο για μας.

Οι ώμοι μου υποχωρούν και το χέρι μου ιδρώνει, θα ήθελα να φωνάξω ότι είμαι εξαντλημένος και να τρέξω στη γυναίκα μου, για να ξεκουραστώ στη σιωπή μιας νύχτας που δεν θα υπάρχει πια πόλεμος και θα μπορώ να είμαι μόνο ο γιος ενός ανθρώπου, που δεν του ζητείται τίποτα περισσότερο από το να υπάρχει, όπως συμβαίνει με τα λουλούδια, τα χορταράκια και αυτούς τους θάμνους. Αλλά ξέρω ποιος είμαι και κουβαλάω μαζί μου και πάνω μου το νόημα μιας ολόκληρης ζωής. Πρέπει να σε κάνω ασφαλή, γιατί μόνο τότε ο Ασκάνιος μπορεί να δει όλα τα αύριο του.

Giulia Proveddi

===

Dal dipinto “San Michele scaccia gli angeli ribelli” del Beccafumi, Laura Borghesi

Parla l'angelo caduto...

Questa mattina il mondo che fino ad ora avevo conosciuto è stato stravolto dalla mano del Signore. La stessa mano rugosa che lo ha generato così limpido e terso ha fatto piovere fuoco e ceneri su di noi, distruggendo in un attimo tutto ciò che con fatica aveva disegnato sul volto amorfo dell'universo.

Questa mattina però non ha nome. Il tempo non esiste. Esiste solo lui, che non misura il tempo, non ha età, e dunque neanche noi la abbiamo. Viviamo in funzione di lui, senza poter decidere di essere divisi dalla sua mente e dal suo pensiero. Era perfetto finché lo amavo. Quando ami una persona, vorresti seguire attimo dopo attimo ciò che pensa, vorresti che niente del vorticoso turbinio della sua coscienza ti fosse precluso. A poco a poco il suo amore, ed il mio amore per lui, è arrivato a soffocarmi. Impercettibilmente, come una goccia scava la pietra, questa completa adesione alla sua perfezione mi ha logorato l'anima. È stato come risvegliarsi da un lungo letargo. Mi sono reso conto che l'amore si era tramutato in invidia. Invidia verso la sua perfezione e verso la cieca accettazione da parte degli altri angeli del suo dispotico potere. E rabbia. Ed odio. Come è possibile che un amore tanto viscerale possa degradarsi ad odio, così, senza preavviso, senza che vi si possa porre rimedio?

La terra trema e brucia sotto di me. Odore acre di zolfo e pelle bruciata dai vapori incandescenti che il suolo sputa fuori impregna l'aria e penetra nelle narici con tale insistenza

8

Το έργο Creativity χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρούσα δημοσίευση αντανακλά τις απόψεις μόνο του συγγραφέα και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

da annerire quasi la vista. Rimane nell'aria come un monito, a rimarcare l'assurdità del gesto che io e gli altri angeli abbiamo osato compiere.

I passi dei miei fratelli vibrano pesanti nelle viscere del suolo. La pelle eburnea e levigata dei corpi si contorce tra le fiamme, come trucioli di matita. La perfetta nudità delle loro figure celesti si fa fragilità terrena, vulnerabilità e fonte di dolore. Già, il dolore assordante del fuoco che divora la pelle. Se avessi saputo prima cosa significa contorcersi tra gli spasimi di morte, chissà se avrei compiuto lo stesso gesto?

Chiudo gli occhi che bruciano per il calore, e forse questa sarà l'ultima volta, quella definitiva. Che importa ormai, la morte è una liberazione dal dolore e dal rimorso. Nel buio tra le ciglia, la mente si fa strada tra i ricordi e ritorna inevitabilmente alla pace e alla frescura primaverile dell'Eden. Nei momenti di dolore si torna sempre a ripassare morbosamente i contorni di quei pochi attimi di felicità vera. Ma sapevo forse io cosa fosse il dolore e cosa la felicità prima d'ora? Che strane creature siamo, noi tutte creature di Dio: impariamo solo dagli errori e comprendiamo a pieno il valore delle cose solo nella loro assenza.

Ricordo la sensazione morbida e avvolgente di camminare scalzi sull'erba sempre giovane del paradiso. C'era Dio con me. In ogni momento di preziosa bellezza nella mia breve vita c'era lui. Posso dire breve solo ora, che la sento scivolare via. Posso chiamarla vita solo ora, che la sento dissolversi nel nulla, che la perdo per sempre.

Una lacrima si affaccia silenziosa al lembo inferiore dell'occhio e, prima ancora di lasciarsi scivolare lungo la guancia, si sublima nell'atmosfera, inghiottita dall'oscurità.

Quando ho imparato a piangere, quando la mia natura celeste si è abbassata ad una tale infantile manifestazione di umanità?

Però in questo momento di ultimo, lancinante dolore, piangere è bello, quasi quanto il ricordo della mano grande del Signore. Quella mano paterna, sicura, nella quale la mia sprofondava. Piangere ora è sublime come quel ricordo, che consumo spasmodicamente in questo mio ultimo respiro di vita.

Alzo gli occhi al cielo, con estrema fatica, cercando di mettere a fuoco, ed incrocio il suo sguardo, che dall'alto ricopre tutta la scena e si insinua in ogni suo minimo particolare. Lui sa tutto e sa che sto per morire. Eppure il suo sguardo non è impassibile e ieratico come lo ho sempre conosciuto. Ci leggo quello che non credevo possibile vedere in un Dio: dolore. Dolore umano. Sapesse piangere, con una sola sua lacrima annegherebbe la terra. Sicuramente sa come piangere, ma ricaccia indietro le lacrime, e questa è la sofferenza più grande: soffrire e non poter sfogare la propria sofferenza. Farla implodere, una detonazione negli abissi più profondi dell'anima. Nei suoi occhi leggo solo l'impotenza di un padre che vede piangere e spirare un figlio, senza che vi possa porre rimedio. Lui teoricamente può, ma non può. Sarebbe violare la libertà di arbitrio che lascia ad ognuno di noi. Anche questo è parte del suo strano amore per noi. Io ho scelto l'odio e la morte. E lui ha represso la sua onnipotenza perché potessi scegliere, per non soffocare la mia libertà. È il dono più grande, più di queste ali variopinte che prima mi facevano angelo, più dell'immortalità, più dello stesso paradiso.

Ora capisco il suo dolore, che è anche il mio. In quest'ultimo sguardo, che ci ricongiunge infine, non leggo né superbia, né spietato orgoglio, solo dolore e perdono, perdono e dolore, mischiati, indissolubilmente connessi nella natura divina di colui che amo. Sì, lo amo. Se questo respiro rauco nell'atmosfera greve di fumo deve essere l'ultimo mio atto sulla terra, sarà dire "ti amo", e poi tornare al padre, che aveva saputo dare a questo mio respiro perfezione e libertà.

Parla San Michele...

Non mi merito tutto questo. Non mi merito la spada, né i preziosi calzari con cui lui mi ha rivestito. Non sono un briciolo migliore di tutti loro. Anzi, se possibile, non sono neanche lontanamente alla loro altezza. Perché la mia mente è impregnata del sangue velenoso di un essere impuro, che ha osato metter in dubbio l'amore e la gratuita felicità di essere amati, ha osato chiedersi il senso di questo amore e anche solo pensare di poterne fare a meno. Ma non ho avuto il coraggio che hanno avuto loro di affrontare le conseguenze delle loro idee, di scegliere e portare il peso delle responsabilità. Sono un codardo. E penso forse di nascondere a Dio che anche io sono tormentato dagli stessi loro pensieri? Per cosa mi premia Dio? Di certo non per la costanza nell'amarlo. Mi premia per la mia infantilità e viltà.

Crescere è anche questo: scegliere di seguire le proprie idee, emanciparsi, fallire ed accettare le conseguenze. Io non l'ho saputo fare. Odio la mia mano che trema. Sento tutto il peso di Dio che mi guida alle spalle, il suo respiro freddo sulla nuca, le parole sussurrate che mi vogliono rassicurare ed infondere forza, e che invece non sortiscono altro effetto che far echeggiare nella mente sgombra dalla paura l'inadeguatezza per questo mio immeritato compito e le grida di dolore dei miei fratelli sotto di me.

Vorrei mollare tutto qui e tornare un anonimo essere alato tra le schiere celesti, mollare la presa e lasciare che la lama lucente scelga da sola dove conficcarsi, nella nuda terra, lontano da qui, e non nel battito vivo di un corpo che ha già molto sofferto.

Perché devo macchiarmi le mani di sangue? Perché me lo chiedi, padre? Non eri forse tu che ci insegnavi ad amarci a vicenda come fossimo un'unica entità, perché fummo tutti modellati dalle stesse mani di fabbro, fummo tutti pugno di argilla, animato dallo stesso alito di vita?

Dio copre muto le mie spalle. Lascia precipitare le mie domande, me le restituisce intatte come l'eco. Forse è questo Dio, in fondo: nient'altro che un'eco, una proiezione delle nostre domande e dei nostri desideri.

D'improvviso mi assale il dubbio di essere solo. La realtà intorno a me si oscura, le detonazioni, le grida, ogni suono si attutisce. Tutto perde di significato di fronte al crollo di quell'unica certezza: Dio.

10

To έργο Creativity χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρούσα δημοσίευση αντανακλά τις απόψεις μόνο του συγγραφέα και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Dove sei?

Mi volto e non c'è più. Sembra essersi volatilizzato, atrofizzato dal caos, risucchiato nel turbine della tempesta da lui stesso generata. Cerco con lo sguardo vacuo di terrore e smarrimento ciò che prima era il fondamento, il senso di ogni mia azione. Ma è una ricerca vana. Lui non tornerà. Non tornerà a mostrarsi ai miei occhi con quella facilità che è tipica dell'infanzia. L'infanzia che mescola realtà e sogno, umano e divino. Inizia oggi anche per me l'età adulta, l'epoca del Dio invisibile e mimetico. Sapevo che questo momento sarebbe arrivato anche per me.

È come imparare ad andare in bici. Concentrato nello sforzo di tenerti in equilibrio, non ti accorgi dell'attimo esatto in cui le mani, che prima dai fianchi ti sorreggevano e guidavano, si ritirano in silenzio, lasciandoti alle tue sole forze. Crescere è entusiasmo e smarrimento. L'entusiasmo di chi dopo tanto sforzo riesce nell'impresa e lo smarrimento di chi sa di aver perso qualcosa di importante nel percorso verso il suo raggiungimento. Ma non si torna indietro. Non si può disimparare a pedalare da soli, così come non si può fermare la crescita. Non ci si può voltare indietro.

Dio oggi si tira indietro perché sa che sono pronto a procedere da solo, senza l'evidente certezza della sua presenza. Perché possa crescere, possa respirare da solo e non attraverso il suo cordone ombelicale, pedalare da solo. Oggi il mondo è solo mio, senza una direzione obbligata alle mie azioni, un senso unico al mio andare, un'unica verità. La mia vita non si scrive più a quattro mani, ma con una lancia nella destra e due ali di pavone.

Laura Borghesi

==

Από τον πίνακα "Ο Άγιος Μιχαήλ διώχνει τους επαναστάτες αγγέλους" του Beccafumi,

Laura Borghesi

Μιλά ο έκπτωτος άγγελος

Σήμερα το πρωί ο κόσμος που γνώριζα μέχρι τώρα ανατράπηκε από το χέρι του Κυρίου. Το ίδιο τσαλακωμένο χέρι που τον δημιούργησε τόσο διαυγή και λιτό έριξε φωτιά και στάχτη πάνω μας, καταστρέφοντας σε μια στιγμή όλα όσα με κόπο είχε σχεδιάσει στο άμορφο πρόσωπο του σύμπαντος.

11

Το έργο Creativity χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρούσα δημοσίευση αντανακλά τις απόψεις μόνο του συγγραφέα και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Αυτό το πρωινό, ωστόσο, δεν έχει όνομα. Ο χρόνος δεν υπάρχει. Υπάρχει μόνο αυτός που δεν μετράει τον χρόνο, δεν έχει ηλικία, και επομένως ούτε κι εμείς. Ζούμε σύμφωνα με αυτόν, χωρίς να μπορούμε να αποφασίσουμε να χωριστούμε από το μυαλό και τη σκέψη του. Ήταν τέλειος όσο τον αγαπούσα. Όταν αγαπάς κάποιον, θα ήθελες να παρακολουθείς λεπτό προς λεπτό τι σκέφτεται, θα ήθελες τίποτα στη δίνη της συνείδησής του να μην αποκλείεται από σένα. Σιγά σιγά η αγάπη του και η αγάπη μου γι' αυτόν έφτασε να με πνίγει. Ανεπαίσθητα, όπως μια σταγόνα σκάβει την πέτρα, αυτή η πλήρης προσκόλληση στην τελειότητά του κατέτρωγε την ψυχή μου. Ήταν σαν να ξυπνάω από έναν μακρύ λήθαργο. Συνειδητοποίησα ότι η αγάπη είχε μετατραπεί σε φθόνο. Φθόνο για την τελειότητά του και για την τυφλή αποδοχή της δεσποτικής του δύναμης από τους άλλους αγγέλους. Και θυμό. Και μίσος. Πώς είναι δυνατόν μια τόσο ενστικτώδης αγάπη να υποβαθμίζεται σε μίσος, έτσι απλά, χωρίς προειδοποίηση, χωρίς καμία θεραπεία;

Η γη τρέμει και καίγεται από κάτω μου. Η καυστική μυρωδιά του θείου και του καμένου δέρματος από τους πυρακτωμένους ατμούς που ξερνάει το έδαφος διαπερνά τον αέρα και εισχωρεί στα ρουθούνια μου με τέτοια επιμονή που σχεδόν θολώνει την όρασή μου. Παραμένει στον αέρα σαν προειδοποίηση, υπογραμμίζοντας τον παραλογισμό της πράξης που εγώ και οι άλλοι άγγελοι τολμήσαμε να εκτελέσουμε.

Τα βήματα των αδελφών μου δονούνται βαριά στα έγκατα του εδάφους. Το λείο σαν ελεφαντόδοντο δέρμα των σωμάτων τους σπαρταρά στις φλόγες, σαν ροκανίδια μολυβιού. Η τέλεια γύμνια των ουράνιων μορφών τους γίνεται γήινη ευθραυστότητα, τρωτότητα και πηγή πόνου. Ναι, ο εκκωφαντικός πόνος της φωτιάς που καταβροχθίζει το δέρμα. Αν ήξερα νωρίτερα τι σημαίνει να σπαρταράς στην αγωνία του θανάτου, ποιος ξέρει αν θα έκανα το ίδιο;

Κλείνω τα μάτια μου που καίγονται από τη ζέστη, και ίσως αυτή να είναι η τελευταία φορά, η τελευταία φορά. Ποιος νοιάζεται τώρα, ο θάνατος είναι μια απελευθέρωση από τον πόνο και τις τύψεις. Στο σκοτάδι ανάμεσα στις βλεφαρίδες, το μυαλό κάνει το δρόμο του μέσα από τις αναμνήσεις και αναπόφευκτα επιστρέφει στην ειρήνη και την ανοιξιάτικη δροσιά της Εδέμ. Σε στιγμές θλίψης, πάντα επιστρέφει κανείς για να επανεξετάσει νοσηρά το περίγραμμα αυτών των λίγων στιγμών αληθινής ευτυχίας. Αλλά ήξερα τι ήταν ο πόνος και η ευτυχία πριν; Τι παράξενα πλάσματα είμαστε, όλοι μας πλάσματα του Θεού: μαθαίνουμε μόνο από τα λάθη και κατανοούμε πλήρως την αξία των πραγμάτων μόνο κατά την απουσία τους.

Θυμάμαι την απαλή, περιβάλλουσα αίσθηση του να περπατάς ξυπόλητος στο πάντα νεανικό χορτάρι του παραδείσου. Ο Θεός ήταν μαζί μου. Σε κάθε στιγμή πολύτιμης ομορφιάς στη σύντομη ζωή μου, ήταν εκεί. Σύντομη μπορώ να τη χαρακτηρίσω μόνο τώρα, που την αισθάνομαι να φεύγει. Μπορώ μόνο να την ονομάσω ζωή τώρα, που την αισθάνομαι να διαλύεται στην ανυπαρξία, που την χάνω για πάντα.

Ένα δάκρυ εμφανίζεται σιωπηλά στην κάτω άκρη του ματιού μου, και πριν αφήσει τον εαυτό του να γλιστρήσει στο μάγουλό μου, εξαυλώνεται στην ατμόσφαιρα, καταπίνεται από το σκοτάδι.

Πότε έμαθα να κλαίω, πότε η ουράνια φύση μου κατέβηκε σε μια τόσο παιδαριώδη επίδειξη ανθρωπιάς;

Αλλά σε αυτή τη στιγμή της απόλυτης, βασανιστικής θλίψης, το κλάμα είναι όμορφο, σχεδόν τόσο όμορφο όσο η ανάμνηση του μεγάλου χεριού του Κυρίου. Αυτό το πατρικό, σίγουρο χέρι στο οποίο βυθίστηκε το δικό μου. Το να κλαίω τώρα είναι τόσο μεγαλειώδες όσο και αυτή η ανάμνηση, την οποία καταναλώνω σπασμωδικά σε αυτή την τελευταία μου πνοή ζωής.

Σηκώνω τα μάτια μου στον ουρανό, με μεγάλη προσπάθεια, προσπαθώντας να συγκεντρωθώ, και συναντώ το βλέμμα του, που από ψηλά καλύπτει όλη τη σκηνή και εισχωρεί σε κάθε λεπτομέρεια. Ξέρει τα πάντα και ξέρει ότι πρόκειται να πεθάνω. Ωστόσο, το βλέμμα του δεν είναι απαθές και ιερατικό, όπως το ήξερα πάντα. Διαβάζω σ' αυτό, αυτό που δεν πίστευα ότι ήταν δυνατόν να δω σ' έναν Θεό: πόνο. Ανθρώπινο πόνο. Αν ήξερε να κλαίει, με ένα μόνο δάκρυ του θα έπνιγε τη γη. Σίγουρα ξέρει να κλαίει, αλλά απωθεί τα δάκρυα, και αυτό είναι ο μεγαλύτερος πόνος: να υποφέρεις και να μην μπορείς να εκτονώσεις τον πόνο σου. Να τον εμφυσήσει, μια έκρηξη στα βαθύτερα βάθη της ψυχής. Στα μάτια του διαβάζω μόνο την αδυναμία ενός πατέρα που βλέπει ένα παιδί να κλαίει και να πεθαίνει, χωρίς να μπορεί να το θεραπεύσει. Θεωρητικά μπορεί, αλλά δεν μπορεί. Αυτό θα ήταν σαν να παραβίαζε την ελευθερία της βούλησης που αφήνει στον καθένα μας. Και αυτό είναι μέρος της παράξενης αγάπης του για εμάς. Επέλεξα το μίσος και το θάνατο. Και κατέστειλε την παντοδυναμία του για να μπορέσω να επιλέξω, για να μην καταπνίξει την ελευθερία μου. Είναι το μεγαλύτερο δώρο, περισσότερο από αυτά τα πολύχρωμα φτερά που με έκαναν άγγελο, περισσότερο από την αθανασία, περισσότερο από τον ίδιο τον παράδεισο.

Τώρα καταλαβαίνω τον πόνο του που είναι και δικός μου. Σε αυτή την τελευταία ματιά, που μας ενώνει τελικά, δεν διαβάζω ούτε υπερηφάνεια ούτε αδίστακτη υπερηφάνεια, μόνο πόνο και συγχώρεση, συγχώρεση και πόνο, ανακατεμένα μεταξύ τους, άρρηκτα συνδεδεμένα στη θεϊκή φύση αυτού που αγαπώ. Ναι, τον αγαπώ. Αν αυτή η βραχνή ανάσα μέσα στη βαριά ατμόσφαιρα του καπνού είναι η τελευταία μου πράξη στη γη, θα είναι να πω "σ' αγαπώ", και μετά να επιστρέψω στον πατέρα, που μπόρεσε να δώσει σ' αυτή μου την ανάσα την τελειότητα και την ελευθερία.

==

Μιλά ο Άγιος Μιχαήλ...

Δεν το αξίζω αυτό. Δεν αξίζω το σπαθί, ούτε τα πολύτιμα παπούτσια με τα οποία με έντυσε. Δεν είμαι ούτε ένα ίχνος καλύτερος από όλους αυτούς. Στην πραγματικότητα, αν είναι δυνατόν, δεν είμαι ούτε κατά διάνοια ίσος τους. Επειδή το μυαλό μου είναι εμποτισμένο με το δηλητηριώδες αίμα ενός ακάθαρτου όντος, που τόλμησε να αμφισβητήσει την αγάπη και την αναίτια ευτυχία του να αγαπιέται κανείς, τόλμησε να αναρωτηθεί για το νόημα αυτής της αγάπης και να σκεφτεί ακόμη και ότι θα μπορούσε να τα καταφέρει χωρίς αυτήν. Αλλά δεν είχα το θάρρος που είχαν εκείνοι να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες των ιδεών τους, να επιλέξουν και να σηκώσουν το βάρος της ευθύνης. Είμαι δειλός. Και νομίζω ότι κρύβω από τον Θεό ότι και εγώ βασανίζομαι από τις ίδιες σκέψεις με εκείνους. Για ποιο λόγο με ανταμείβει ο Θεός; Σίγουρα όχι για τη σταθερότητα στην αγάπη του. Με ανταμείβει για την παιδικότητα και τη δειλία μου.

Το να μεγαλώνεις είναι και αυτό: να επιλέγεις να ακολουθήσεις τις δικές σου ιδέες, να χειραφετηθείς, να αποτυγχάνεις και να δέχεσαι τις συνέπειες. Δεν μπόρεσα να το κάνω αυτό. Μισώ το τρεμάμενο χέρι μου. Αισθάνομαι όλο το βάρος του Θεού να με καθοδηγεί πίσω από την πλάτη μου, την κρύα ανάσα του στον αυχένα μου, τα ψιθυριστά λόγια που προορίζονται να με καθησυχάσουν και να μου ενσταλάξουν δύναμη, και τα οποία, αντίθετα, δεν έχουν άλλο αποτέλεσμα από το να απηχούν στο άφοβο μυαλό μου την ανεπάρκεια γι' αυτό το αδικαιολόγητο έργο μου και τις κραυγές πόνου των αδελφών μου από κάτω μου.

Θα ήθελα να τα παρατήσω όλα εδώ και να επιστρέψω ένα ανώνυμο φτερωτό ον ανάμεσα στις ουράνιες στρατιές, να αφεθώ και να αφήσω τη λαμπερή λεπίδα να διαλέξει μόνη της πού θα καρφωθεί, στη γυμνή γη, μακριά από εδώ, και όχι στον ζωντανό παλμό ενός σώματος που έχει ήδη υποφέρει τόσο πολύ.

Γιατί πρέπει να λερώσω τα χέρια μου με αίμα; Γιατί ρωτάς, πατέρα; Εσύ δεν ήσουν εκείνος που μας δίδαξε να αγαπάμε ο ένας τον άλλον σαν ένα, επειδή όλοι μας πλάστηκαν από τα ίδια χέρια του σιδερά, όλοι μας δεν

ήμασταν μια γροθιά από πηλό, που ζωογονείται από την ίδια πνοή ζωής;

Ο Θεός σκεπάζει τους ώμους μου βουβά. Αφήνει τις ερωτήσεις μου να κατακρημνιστούν, μου τις επιστρέφει ακέραιες σαν ηχώ. Ίσως αυτός να είναι τελικά ο Θεός: τίποτα άλλο παρά μια ηχώ, μια προβολή των ερωτήσεων και των επιθυμιών μας.

Ξαφνικά με κατακλύζει η αμφιβολία ότι είμαι μόνος. Η πραγματικότητα γύρω μου σκοτεινιάζει, οι εκρήξεις, οι κραυγές, κάθε ήχος είναι υπόκωφος. Τα πάντα χάνουν το νόημά τους μπροστά στην κατάρρευση αυτής της μοναδικής βεβαιότητας: του Θεού.

Πού είσαι;

Γυρίζω και δεν είναι πια εκεί. Φαίνεται να έχει εξαφανιστεί, ατροφικός από το χάος, απορροφημένος από τον ανεμοστρόβιλο της καταιγίδας που ο ίδιος δημιούργησε. Ψάχνω με ένα άδειο βλέμμα τρόμου και απορίας για αυτό που ήταν κάποτε το θεμέλιο, το νόημα κάθε μου πράξης. Αλλά είναι μια μάταιη αναζήτηση. Δεν θα επιστρέψει. Δεν θα επιστρέψει για να εμφανιστεί στα μάτια μου με εκείνη την ευκολία που είναι χαρακτηριστική της παιδικής ηλικίας. Την παιδική ηλικία που αναμειγνύει την πραγματικότητα και το όνειρο, το ανθρώπινο και το θείο. Σήμερα αρχίζει και για μένα η ηλικία της ενηλικίωσης, η ηλικία του αόρατου και μιμητικού Θεού. Ήξερα ότι αυτή η εποχή θα ερχόταν και για μένα.

Είναι σαν να μαθαίνεις να οδηγείς ποδήλατο. Συγκεντρωμένος στην προσπάθεια να κρατήσεις την ισορροπία σου, δεν αντιλαμβάνεσαι την ακριβή στιγμή που τα χέρια σου, που προηγουμένως σε στήριζαν και σε καθοδηγούσαν από τους γοφούς, αποσύρονται σιωπηλά, αφήνοντάς σε στη δική σου δύναμη. Η ενηλικίωση είναι ενθουσιασμός και σύγχυση. Ο ενθουσιασμός εκείνου που, μετά από πολλή προσπάθεια, καταφέρνει να πετύχει το στόχο του και η σύγχυση εκείνου που ξέρει ότι έχει χάσει κάτι σημαντικό στο δρόμο προς αυτό. Αλλά δεν υπάρχει επιστροφή. Δεν μπορείτε να ξεμάθετε να κάνετε πετάλι μόνοι σας, όπως δεν μπορείτε να σταματήσετε να αναπτύσσετε. Δεν μπορεί κανείς να γυρίσει πίσω.

Ο Θεός γυρίζει πίσω σήμερα επειδή γνωρίζει ότι είμαι έτοιμος να προχωρήσω μόνος μου, χωρίς την προφανή βεβαιότητα της παρουσίας Του. Για να μπορέσω να αναπτυχθώ, για να μπορέσω να αναπνεύσω μόνος μου και όχι μέσω του ομφάλιου λώρου του, να κάνω βόλτα μόνος μου. Σήμερα ο κόσμος είναι δικός μου, μόνος, χωρίς μια αναγκαστική κατεύθυνση στις πράξεις μου, μια ενιαία λογική στην πορεία μου, μια ενιαία αλήθεια. Η ζωή μου δεν γράφεται πια με τέσσερα χέρια, αλλά με ένα δόρυ στο δεξί μου χέρι και δύο φτερά παγωνιού.

Laura Borghesi